

Ilarie Voronca (pe numele adevărat Eduard Marcus; 31 decembrie 1903, Brăila – 5 aprilie 1946, Paris), poet, prozator și eseist român și francez. Urmează Liceul Pedagogic de la București (1921), apoi Facultatea de Drept (1924). Din 1926, își continuă studiile în străinătate, obținând diploma de studii superioare în economie politică la Facultatea de Drept din Paris.

Din 1920, frecventează cenaclul lovinescian *Sburătorul*, debutând cu poezia „Tristeți de toamnă” în revista *Sburătorul* din 20 octombrie 1922, E. Lovinescu fiind cel care-i schimbă numele în Ilarie Voronca. Debut în volum, cu *Restriști*, în 1923, sub semnul lui G. Bacovia & Adrian Maniu. Îmbrățișează mișcarea de avangardă, devenind unul dintre cei mai importanți promotori ai acesteia, prin numeroase colaborări la revistele vremii (*Viața Românească*, *Integral*, *Urmuz*, *unu*, *Contimporanul*, *Adevărul*, *Herald*, *Punct*, *75 HP* ș.a.). Publică alte nouă volume de versuri în română: *Colomba*, 1927; *Ulise*, 1928; *Plante și animale. Terasa*, 1929; *Brățara nopților*, 1929; *Zodiac*, 1930; *Incantații*, 1931; *Invitație la bal*, 1924-1925, 1931; *Petre Schlemihl*, 1932; și *Patmos și alte șase poeme*, 1933; după care trece la limba franceză (*Permis de séjour*, 1935; *La Poésie commune*, 1936; *La joie est pour l'homme*, 1936; *Amitié des choses*, 1937; *Pater Noster*, 1937; *L'Apprenti fantôme*, 1938; *Le Marchand de Quatre Saisons*, 1938; *Beauté de ce monde*, 1939; *Lord Duveen ou l'invisible à la portée de tous*, 1941; *La Confesion d'une âme fausse*, 1942; *La clé des réalités*, 1944; *L'interview*, 1944; *Henri-ka*, 1944; *Souvenirs de la planète Terre*, 1945; *Contre-solitude*, 1946).

Stabilit la Paris din 1926, în 1929 și 1931 este angajat la Direcția Presei din Consiliul de Miniștri. În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, este membru al Rezistenței franceze, iar după eliberarea Parisului va coordona emisiunile în limba română ale Radioteleviziunii franceze. Puțin înainte de a se sinucide, traduce în colaborare cu Jacques Lassaigne bocete românești (editate în 1947 sub titlul *Les Chants du mort*), lăsând pe masă manuscrisul ultimei sale cărți, *Petit manuel du parfait bonheur – Mic manual de fericire perfectă*, publicat de Sașa Pană într-o ediție bilingvă în 1973, la Cartea Românească.

Ilarie
VORONCA

Poezii

Ediție îngrijită de Lucia ȚURCANU

POLISALM

Editura Polisalm
Bd. Petru Zadnipru, nr. 15/2, of. 23, MD2044, mun. Chișinău
Email: polirom.md@gmail.com
Tipar: Bons Offices

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat
cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Voronca, Ilarie.

Poezii / Ilarie Voronca; ediție îngrijită de Lucia Țurcanu. –
[Chișinău]: Polisalm, 2024 (Bons Offices). – 185, [5] p.

Numele real al aut.: Eduard Marcus. –

Editat cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

ISBN 978-9975-3650-6-2.

821.135.1-1

V-90

RESTRIȘTI

(1923)

Sfârșit de amurg

Tristeți

Îmi port ca pe-un copil bolnav tristețea,
prin parcu-n care frunzele, asemeni clopotelor, plâng;
și-aud cum crește neliniștea începutului de toamnă departe,
și cum aleargă păsările ploii pe acoperișuri negre și se frâng.

E-aceeași amintire și-aceeași deznădejde veche.
Aș vrea cu brațele tale de astă-vară să mă cuprinzi;
Pășesc pe urmele trecutului nostru, cum aș merge după
un om cunoscut,
și, totuși, nu-ți mai găsesc gestul, în lacul cu mohorâte oglinzi.

E pretutindeni un aer apăsător, ca de spital,
și pomii în despletiri își spun mâhniri știute.
Amintirea ta îmi închide drumul ca un mal,
și-mi simt gândurile, în pietrișul umed, căzute.

Așa: vino să-mi ridici sufletul, ca pe-o coajă de copac,
și să-mi citești durerile închise-n cuiburi de păsări triste,
acolo. Măinile tale să-mi fie deznădejdiile mătăsoase batiste,
și ochii tăi, pentru copilul tristețelor mele, odihnitor hamac.

Vântul răscolește cerul ca pe-o carte deschisă.
Aud fâșâitul foilor pe care-s scrise atâtea povești dureroase.
...De departe vine prevestirea unui sfârșit apăsător,
și eu îmi port tristețea ca pe-un copil, prin săli de spital
reci și întunecoase.

Balcon vechi

Merg pe sub același balcon vechi.

Drumul se-mpiedică de casele strâmbe și cade-n noroi.

Tristețea ca și dragostea mi se pierd printre foi,

și simt vata mâhnită a toamnei în urechi.

Să nu deschizi fereastra și nici să nu te apleci.

Întrevăd toată deznădejdea cerului care se frânge.

În orice strașină și-n orice suflet viața plânge,

și pretutindeni vântul pune săruturi reci.

Totuși, pe-aici plopii au ascultat, când atâtea ți-am spus,

și au repetat și ei, ca un ecou, o chemare.

În ochii tăi mi-am înecat lebedele privirii, ca-ntr-o mare,

și mi-am sângerat sufletul, asemeni unui cer în apus.

De-atunci, zilele mi le-am dus pe umeri, ca o bătrână

o grămadă de lemne, într-o pădure.

Și fiecare amintire îmi apăsa pieptul – dureroasă mână,

și-mi spinteca sufletul, ce pe-un trunchi, o secure.

De-aceea, trage mai jos stourile triste și nu te apleca.

Lasă-mă numai, spre balconul vechi, să-nalț – iederă tristă –

brațele amândouă,

și seara, care coboară prin pomii ruți, ca o perdea,

îmi va învăli rănile trupului cu o mâhnire nouă.

Neliniști

Luna era o frunză galbenă, în grădina unui cer dureros.
Plopii fluturau zarea, ca pe un steag, pentru sfârșit de luptă.
Îmi simțeam viața, cu pădurea și cu toamna, ruptă,
și pașii răsunau în amintire, ca pe-un drum pietruit și ros.

Măhnirea mea căzuse – vestmânt prea greu – în noroi.
Voiam liniștea, ca un cerșetor, un ban care să-l aline.
Depart, un trecut sfâșietor mă chema înapoi,
și țipătul unei fabrici își revărsase toată deznădejdea în mine.

Până când va târi sufletul mantaua măhnirilor sfâșiate?
Din despletirea nopților, nici o răsărire nu rămâne.
Păsările tristeții mă ciugulesc ca pe-o bucată de pâine,
și-mi văd, sub roțile deșertăciunii, nădejdele zdrobite toate, toate.

Peste acestea, dacă mâna ta și-ar fi cernut ninsoarea ei
de clopoțel alb,
ar fi tresărit poate, prin ceață, o bucurie demult pierdută.
Plânsul pomilor ar fi fost atunci bani de aur dăruiți amintirii,
și-aș fi simțit cum seara, cu buzele ei moi, întreg
sufletul mi-l mângâie și mi-l sărută.

Sfârșiri

Surâsul tău vine tot mai rar spre mine,
ca spre vară un izvor secăt.
Îl simt încetinindu-se cu zvâcnirea sângelui în vine,
și-n suflet strevăd un cer întunecat.

Zilele sunt, de când ai plecat,
niște ferestre mâhnite și reci,
la care aștept fără nici o nădejde să treci,
pe sub același grilaj verde și aplecat.

Ți-aduci aminte? Viețile noastre se îmbinau ca două
note de pian.

Acum gândurile îmi sunt, cu bătăile inimii, rărite.
Măine e o oglindă în care nu mai ghicesc nimic,
și la geamurile stinse seara așterne presimțiri nelămurite.

Așa: singur ca o pasăre într-un câmp pustiit,
revăd plimbările de-a lungul străzilor singuratece.
Tu-mi spuneai vorbe cărora le-am pierdut înțelesul ca
pe-un mărgăritar,
și privirile tale mă-nvăluiau: șaluri ușoare și molatece.

Noaptea vrea să-mi prindă umbrele de sufletul meu ca
de-un zăplaz.
De ce nu vii să alungi cu surâsul mâinilor fluturii
deznădejzii înecate?
Ferestrele zilelor sterpe sunt tot aceleași,
și la porțile cunoscute amintirea atârnă aceleași
ruginite lăcate.

Sfășieri

Uite: țipătul fabricilor a trecut ca o pasăre speriată.
Apoi, în seară și în liniște – orașul măhnit.
Vezi, ce subțiri se țes copacii în grădina publică.
În plânsul felinarelor o tristețe cunoscută a revenit.

Bănci și lumini în toamnă putrezesc.
Știu un drum care străbate povestea îndepărtată.
Vino! O să trecem pe sub deznădejdea fereștilor,
pe sub balconul ca o jucărie stricată.

Vântul a purtat frunzișul serii până aici.
Mai încolo drumul ca o melodie se pierde.
Cunoști cheiul cu amurgiri bolnave,
și știi în sufletul meu amintirea ta,
ca pe fața unui lac, o mătase verde.

Vino cu mărgelele cântecului dureros în mâini.
O să trecem, albi, prin mahalaua pustie,
și inimile noastre au să tresară simplu,
ca două ferești luminate trist, într-o seară de toamnă târzie.

Dinainte: orașul cu viziuni stinse,
și sfășieri: iedera glasului tău în vânt.
Îți spun: pe ulițele acestea vechi, ne vom regăsi pe
noi înșine,
cum o pasăre își regăsește umbra, apropiindu-se de pământ.

Printre plopi, cerul ca o praștie destins
și departe, albe înfiorări de stele.
Ți-aduci aminte, sub lună, tresărirea apei, ca un clavier,
și deznădejdea cum stăruia, lampă galbenă, prin perdele.

Asta e viața cu bănci putrezite și cu tristeți.
Gândul tău – ca un țărnuș în pământ – e în mine.
Apropie-te. Țipătul trenului s-a frânt ca un lemn uscat.
...E un sfârșit de poveste tristă care vine.

Cheiuri stinse

„...Și-mi zic că asta nu-i, o! asta nu-i o viață.”

PERPESSICIUS

Preumblări

Am mers amândoi de-a lungul cheiului trist.
Case mici și albe voiau din orașul întunecat
să fugă; și ne-a durut și pe noi tristețea zidurilor de internat,
și-am rămas să ascultăm (ți-amintești oare?)
cum liniștea puneă, la porțile orașului, zăvoare.

În seară, glasul tău a fost un clopoțel înăbușit.
Măinile tale le simțeam iar, ca pe-o melodie regăsită.
Știam că aceeași durere se ascunde după fiecare perdea
cernită,
și că în fiecare casă e-aceiași apăsător sfârșit.

Apoi pe firele de melancolie ale lunei,
plopilor au cântat o serenadă subțire.
Și îți amintești flautele ulițelor mărginașe,
pe care pașii noștri s-au tânguit stins, ca-ntr-o
nedeslușită amintire.

Știi că acum sonata apelor, în care toată sfâșierea
orașului plângea;
și glasul de clopot cum învăluia ca-n mătase tristețea
zidurilor plecate.
...și sonata tăcerii... și luminile tresărind sfios,
așa ca niște note de pian în singurătate.

Îți amintești toate acestea și te dor.
Revezi copilul aprinzând surâsul felinarelor măhnite,
sufletul lui mic zâmbea dureros de-a lungul cheiului,
și, ca un spin, ne sângera gândul copilăriei depărtate
și rănite.

Vorbele noastre erau strigăte sugrumate.
Vata măhnirilor adânc ni le înăbușea...
...O! Îți amintești țipătul sfâșietor al trenurilor,
era toată viața orașului deznădăjduit care țipa.

Așa am mers prin orașul de întuneric.
Cât de tristă serenada plopilor și a lunei, până târziu.
Tu ai cântat cu sufletul meu între buze ca pe-o frunză,
...și era atâta melodie tristă... și-n noi atât pustiu.

Preumblări bolnave

Neliniștea sfârșitului de azi a închis fereștile,
vrăbiile, toate grăunțele amurgului le-au ciugulit,
nălucirea serii pe somnul apelor a trecut molatecă,
și o adiere calmă, din frunzișul umbrelor, a pornit.

Atunci, gândurile mele triste s-au plecat spre tine,
ca, spre lumina unei ferești, flori bolnave.
Și am înțeles că viața e o uliță cu geamuri înalte și reci,
și plânsul nostru s-a înfrățit cu tonul înserării grave.

Casele se răriseră, asemeni unor frunze în toamnă.
Dragostea ne alăturase sufletele, ca un vânt două foi.
Drumul înfricoșat e ascunse în iarbă,
și tăcerea, ca un om, venea simplu și liniștit după noi.

Erau toate așa cum le știam de mult.
Pomii singurateci și triști se despletiseră în rugăciune,
și noi am tăcut când am pășit pe lângă ei,
și am privit cum ultimul țipăt al orașului apune.

Astfel, pe dinaintea zidurilor cenușii de internat,
de pe umerii tăi, zăpada serilor măhnite căzuse.
Tristețea ne îneca adânc, ca o tuse,
și ni se părea că cineva dinapoi, de departe, ne-ar fi chemat.

Apoi, întunerecul, cu deznădejdiile lui, ne-a cuprins.
Căutam pe buzele tale bucuria, cum cauți pe clapele
unui pian o melodie pierdută,
trecutul ni se închidea asemeni unei uși,
și toată noaptea a fost o preumblare bolnavă și tăcută.

Panorame

Cunoști tristețea panoramelor de pe chei
și zăplazurile întomnate și rupte.
Când am mers pe acolo, glasul tău a tresărit alb, pe
buzele supte,
cum ar suna, în pustiul unei uliți, noaptea, o limpezime
de clopoței.

Pe sub ferești, trupul tău trecea ca o melodie
de pe strunele unei amintiri depărtate pornită.
Și ai înțeles oamenii atât de deznădăjduiți,
și lumina cum se furișa prin perdele, ca un țipăt de
pasăre rănită.

Pe-aproape: o muzică sfâșietor de veselă.
Știam că în fiecare suflet deznădejdea, ca un arc de
ceasornic, s-a strâns.
După fiecare perdea – o tragedie... Erau ferești înroșite,
ca ochii unui copil singuratec care a plâns.

Ți-amintești femeile cu mâini subțiri,
cât ne-a durut privirea lor rugătoare și tristă.
Și, copilăria mânărită, cum ne-am amintit-o,
și-am văzut-o așa, ca pe un zăplaz, aruncată de vânt,
o batistă.

Era în toate acestea tristețea unei poezii vechi.
De-a lungul cheiului, pasul nostru a șovăit, ca o inimă de
bolnav în agonie,
și ne-a pătruns adânc romanța apei,
și tinerețea sfâșiată pe o uliță întunecată și pustie.

Am mers până la o margine de oraș.
Voiam să fugim de tristețea panoramelor brune,
și am încercat să aprindem în noi sfios o bucurie,
cum ai încerca să limpezești sunetul dezacordat al
unei strune.

Apoi, în adormirea orașului, aceeași tristețe.
Departe, muzica întristător de veselă... atât de întristător...
Simțeam pe buze degetul mătăsos al tăcerii...
...O! Cunoști tristețea panoramelor de pe cheiul mohorât
și apăsător.

Primăvară tristă

Vreau să-ți amintesc dimineața clară,
când am mers prin orașul cu feręști deschise.
Pe uliți, o lumină tristă se desfrunzise,
și tu-mi spuneai: „trebuie să recunoști, prietene, că e
rimăvară”.

Priveam surâsul caselor, bolnăvicios.
Odăile erau încă de atâta deznădejde cuprinse.
Și ascultam cum pe coperișuri, ca pe niște clape subțiri,
lumina cânta melodii nedeslușite și stinse.

Totuși, ceva molatec și bun se revărsa pe mâini.
Porumbeii albi ai clopotelor treceau pe dinaintea noastră,
și deasupra zărilor dimineața tremura albă
ca o pânză de corabie pe-o apă depărtată și albastră.

Atunci am încercat toată tristețea orașului, în primăvară,
să ți-o spun.
Tu mi-ai așternut pe buze sărutul sfășietor al mâinii,
și am înțeles amândoi mahnirea cheiului,
și privirea mea ți-a învăluit, ca într-o cămașe de
borangic, sâinii.

Era în preajma unor sărbători albe.
Și eu ți-am spus: „De ce sunt zidurile tot așa de cenușii?”
O! Lumina care vine de acolo de pe câmp luminoasă,
între zidurile orașului deznădăjduit se va înnegri...

Și ai ascultat tristă o amintire din copilărie...
...și țipătul fabricilor, atât de întunecat!...
...Și am vrut amândoi biserița mică și albă de la sat,
așa simplu, cum ar vrea un copil bun o jucărie...

Mai încolo gândurile ni s-au limpezit deodată ca niște
clopoței...
...Treceam pe sub fereștile unei școli primare,
și glasurile lor mici de copii erau pe sufletele noastre
(mai știi oare?)
ca niște petricele albe, pe o încrucișare de alei.

Apoi... a fost o panoramă cu pânze măhnite...
Înăuntru frig... și oameni cu o veselie întristată.
...În privirea lor era deznădejdea,
ca în fundul unei ape, o pasăre înecată...

Am trecut târziu dincolo de chei...
Lumina căzuse de pe casele plecate în durere,
și clopotele, clopotele vesteau o poveste frumoasă cu
o înviere
și ne trezeau pe buze o aiurare de clopoței...

La margine orașul rămăsese pustiu...
În ochii noștri era acum o bucurie simplă, ca de seară...
Vezi? Am vrut să-ți amintesc ziua în care tu mi-ai spus:
„Trebuie să recunoști, prietene, că e primăvară...”

Elegii în amintirea poetului

Lui Ion Călugăru

Elegie

Era o ploaie al cărei țipăt ne pătrundea dureros
ca miorlăitul pisicilor noaptea pe-acoperiș.
Fiecare picătură fărăma departe un luminiș,
și sufletul ne rămânea: zid de toamnă aplecat și ros.

Simțeam sfârșindu-se în noi o tinerețe chinuită.
Amintiri din copilăria tristă veneau ca niște țipete
adânci și grave.

Vedeam viața: o fereastră cernită,
și glasul tău: privirea unei păsărici bolnave.

Apoi nedeslușite mâhniri s-au prăbușit,
ca niște punți șubrede în noi.
Buzele tale zdrobeau, cu picăturile de ploaie, luminișuri,
și deznădejdea a izbucnit în pieptul nostru: apăsător puroi.

Așa – ca două tristeți – am mers prin parcul ud.
Pomii plâneau și ei viața rătăcită și amară...
Și-acum, încă, departe de tine, poete, aud
elegia pe care sufletele noastre și-au spus-o,
acolo în liniște, în ploaie și în seară.

Rătăcire

Aici – ți-amintești – frunze veștede și viziuni.
În fund, biserică cu bufnițe și lilieci – zboruri măhnite –.
Știi, reci și uscate, ca o tuse, clopotele,
și foșnetul serii de hârtie, prin ramurile despletite.

Pe grilaj, o toamnă veche ruginise. Târziu
ți-am spus: pe nervii mei – ca o dansatoare pe sârmă –
amintirea.

Paznicul a trecut cu o lumină în vârful unei prăjini,
și felinarele și-au împletit cu flautele ploii dănțuirea.

Mai departe drumul: un geam aburit.
Căutam amândoi liniștea, ca prin gardurile putrede o bancă.
Simțeam că în piept s-a rupt ceva,
și măhnirea a început să ni se audă, ca de undeva, de
departe, o talangă...

Așa: seară decolorată și sfâșiere.
Aceleași femei și frunze ude în parc...
Ți-amintești țipătul cum ni l-am zdrobit ca-n mâini un arc,
și cum umbra caselor ne-a învăluit trupul într-o nouă
durere.

Apoi toate s-au cernut ca un omăt.
Orașul era cu mărgelile de seară și de ploaie.
Și eu ți-am spus: „Să trecem peste măhnirea noastră ca un
corb peste umbra lui
și în suflet să lăsăm amintirea ca o lampă veche într-o
odaie”.